

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิด อย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย*

The Study of a Learning Management Model to Promote Critical Thinking of Preschool Children

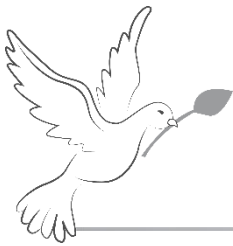
¹วรัญชลี รอดเรือง, จตุพล ยงสร และจักรกฤษณ์ โปณะทอง

¹Waranchalee Rodruang, Chatupol Yongsorn and Chakrit Ponathong

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand.

¹Corresponding Author. Email: g2h222@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมี
วิจารณญาณของเด็กปฐมวัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และใช้แบบสัมภาษณ์
แบบกึ่งมีโครงสร้างสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร อาจารย์สอน
นักศึกษา สาขาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียน จำนวน 4 คน ครูสอนอนุบาล
จำนวน 6 คน มีจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 15 คน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย
นั้นมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการแนวคิด ปรัชญา ทฤษฎี ความเชื่อที่เป็น
พื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์เป้าหมาย การตั้งความหวังหรือความ
คาดหวังว่าเมื่อผู้เรียนเรียนจบแล้วผู้เรียนจะมีคุณลักษณะเป็นไปตามความคาดหวัง 3) กระบวนการจัดการ
เรียนรู้ การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อ
ป้องกันและแก้ไขปัญหา 4) กิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้
คิดเป็น ทำเป็น ฝึกการวิเคราะห์ ฝึกการระบุข้อตกลงเบื้องต้น ฝึกการสรุปอ้างอิง ฝึกการสังเคราะห์ และฝึก
การประเมินผล 5) บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน ผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้สามารถจัดบรรยากาศ
สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้
6) สื่อทรัพยากรในการเรียนรู้ วัสดุ เครื่องมือที่จะเป็นตัวช่วยถ่ายทอดความรู้จากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน และ
7) การประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การพิจารณาถึงความสามารถของผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบไปแล้ว
ว่าจะต้องมีความสามารถอะไรบ้าง ด้านใดบ้าง หรือมีทักษะและพฤติกรรมหลังการจัดการเรียนรู้เป็นเช่นไร

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; การคิดอย่างมีวิจารณญาณ; เด็กปฐมวัย

Abstract

The purpose of this research article was to study a learning management model to promote critical thinking of preschool children. This was qualitative research through document study, research, and using the semi-structured interview form for interviewing the experts Content Analysis Method. A sample consisted of 5 administrators and teachers in early childhood education, 4 school administrators, and 6 kindergarten teachers, in a total of 15 persons.

From the study, it that there were 7 components of a learning management model to promote critical thinking of preschool children as follows: 1) Concepts, philosophy, theories, and beliefs which were the fundamental or core of learning management model; 2) Objectives, goals, or expectations that students would be able to achieve they graduated; 3) Learning management process, the practice of thinking process skills, management skills, confrontation with the situation, and application of knowledge to prevent and solve problems; 4) Learning activities for learners to learn from real experiences, the practice for implementation and thinking skills, the practice of analytical skills, practice specifying basic agreements, the practice of summarizing and writing a reference, the practice of synthesizing skills, and practice of evaluation skills; 5) The roles of students and teachers by which the teachers could arrange the environment and atmosphere of learning as well as facilitating the students by promoting the learning and supporting students to become knowledgeable; 6) Learning media, learning materials, and learning tools as the assistance to transfer knowledge from learning resources to students; and 7) The evaluation of learning management model by considering the ability of students after graduation, including their skills and behaviors after the learning management.

Keywords: Learning Management; Critical Thinking; Early Childhood

บทนำ

โลกของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากการวางรากฐานที่สำคัญที่สุดในการที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า การศึกษายังคงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์และการพัฒนาประเทศ ให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นนั้นคือ “ครู” ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (Blueprint, A model drives Thailand towards

stability, prosperity & sustainability, 2017) นอกจากนี้การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในการเตรียมคนไทย 4.0 สูโลกที่หนึ่ง ซึ่งจะครอบคลุมการปรับเปลี่ยนจาก “One Country, One Destiny” เป็น “One World, One Destiny” ดังนั้นต้องปรับเปลี่ยนคนไทย จากแบบ Thai-Thai เป็นคนไทยแบบ Global Thai ที่มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยพร้อม ๆ กับมีการรอบความคิดที่เป็นสากล สามารถยืนอย่างมีศักดิ์ศรีในโลก วิชัย วงษ์ใหญ่ (Wongyai, 2000) ได้กล่าวว่าเมื่อภาวะสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลกระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย โดยเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านกระบวนการคิด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับจุดหมายหลักของการจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (National Education Act B.E, 1999) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 24 ข้อ 2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เผชิญกับสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

สภาพปัญหาในสภาวะสังคมในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยวิกฤตต่าง ๆ การที่มนุษย์มีเพียงไอคิว (IQ) ความฉลาดทางปัญญา (Intelligence Quotient) และ (EQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) ไม่สามารถอยู่รอดอย่างผู้ประสบความสำเร็จได้ นักจิตวิทยา เอนนิส (Ennis) ที่มีชื่อเสียงและเป็นต้นแบบทำการศึกษาคิดวิจารณ์ญาณประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 5 ประการ คือ 1) ความถูกต้องเหมาะสมในการนำไปใช้ (Practical) 2) การคิดไตร่ตรอง (Reflective) 3) ความมีเหตุผล (Reasonable) 4) ความเชื่อ (Belief) และ 5) การปฏิบัติ (Action) เอนนิส (Ennis, 1967) เมื่อมนุษย์ต้องเจอกับสภาพปัญหาในสภาวะสังคมในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยวิกฤตต่าง ๆ จะมีรูปแบบการตอบสนองต่อปัญหาที่แตกต่างกัน บุคคลที่มีการคิดระดับสูงมีการคิดวิจารณ์ญาณ มีการคิดพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผลว่าสิ่งใดมีความสำคัญจำเป็น ก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือปฏิบัติกับปัญหาวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพจะประสบความสำเร็จในชีวิตและอาชีพ การงาน การส่งเสริมให้มีความสามารถทางการคิดระดับสูงหรือคิดวิจารณ์ญาณนั้นเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณเป็นฐานของการกรองความคิดกรองข้อมูล และเป็นหลักสำคัญที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง อุษณีย์ โพธิสุข (Pothisuk, 1999) ความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณเป็นทักษะสำคัญสำหรับการเป็นมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ที่ครูจะต้องแสวงหาวิธีการออกแบบการเรียนการสอนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ศิษย์พัฒนาความสามารถการคิดวิจารณ์ญาณ (Panich, 2012)

ดังนั้น การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณโดยใช้การจัดการเรียนรู้เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามนโยบายของรัฐ และเป็นการพัฒนาคนของประเทศชาติตาม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสองพ.ศ. 2560 - 2564 (Office of the National Economic and Social Development Board Office of the Prime Minister, 2016) โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาด้านสติปัญญาในทุกระดับการศึกษา ส่วน ฟาซิออน และฟาซิออน (Facience & Facience, 1996) กล่าวว่าความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณ เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการคิดอย่างมีเป้าหมายเป็นการตัดสินใจด้วยตนเองโดยใช้เหตุผลในการพิจารณาจากข้อมูลแนวคิดวิธีการและกฎเกณฑ์ต่างๆ สำหรับ สคิฟเวอร์ (Schiever, 1991) ได้จัด

ความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณไว้ในระดับที่ใช้กลวิธีทางการคิดที่มีความซับซ้อน (Complex thinking strategies) ซึ่งต้องใช้ความสามารถในการคิดร่วมกับความรู้ และประสบการณ์ตลอดจนวุฒิภาวะของบุคคลนั้นด้วย นอกจากนี้ บลูม (Duron ; Limbach; & Waugh.2006; citing Bloom, 1956) ยังได้กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้จากง่ายสุดไปสู่ความซับซ้อนมากขึ้นประกอบด้วยความคิดระดับพื้นฐานได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ(Comprehension) และการนำไปใช้ (Application) ไปจนถึงความคิดระดับสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมิน (Evaluation) ซึ่งการเสริมสร้างความสามารถทางการคิดจากง่ายสุดไปสู่ความซับซ้อนมากขึ้นในแต่ละระดับจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ผู้เรียนจะเรียนรู้จากระดับต่ำสุดพัฒนาขึ้นไปสู่ระดับสูงที่สลับซับซ้อนขึ้น ซึ่งจัดเป็นความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ (Chatkhup & Chuchat, 2002) ส่วน พอล (Paul, 1993) ระบุว่าองค์ประกอบการคิดวิจารณ์ญาณประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมิน (Evaluation) นอกจากนี้ แครรี่ (Carrie) ระบุว่าลำดับขั้นตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของ บลูม (Bloom's Taxonomy of Educational Objectives) เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับและมีการนำไปใช้อย่างกว้างขวางตั้งแต่การนำไปใช้ในชั้นเรียนในฐานะเป็นเครื่องมือสำหรับการวางแผนการเรียนรู้ การตรวจสอบความสอดคล้องของจุดประสงค์ วิธีการสอน และการประเมินผล หรือการนำไปจำแนกความแตกต่างระหว่างการคิดระดับสูงกับการคิดระดับพื้นฐานที่ครูสามารถนำมาส่งเสริมความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณให้กับผู้เรียนได้ และจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ เกตุnutí (Ketunuti, 2014) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบ B-R-A-I-N เพื่อส่งเสริมความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ B-R-A-I-N มีความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังที่ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (Susarot, 2013) ได้กล่าวว่า การปูพื้นฐานและส่งเสริมความสามารถทางการคิดให้แก่เด็กเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งนับตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับสูงการได้รับการพัฒนาการคิดตั้งแต่เยาว์วัยจะช่วยพัฒนาความคิดให้ก้าวหน้า ส่งผลให้สติปัญญาเฉียบแหลม เป็นคนรอบคอบ ตัดสินใจได้ถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้ดี

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์เป้าหมาย กระบวนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียนและครูสอน สื่อทรัพยากรในการเรียนรู้ และการประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัย มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนมากกว่าความรู้ที่นักศึกษาจะได้รับ ผู้สอนเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำและจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักศึกษาได้คิดและสำรวจจะนำไปสู่คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่นักศึกษา สาขาการศึกษาปฐมวัย ต้องมีทักษะทางปัญญามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Analysis) ปฏิบัติการเรียนรู้ (Learning process) สรุปอ้างอิง (Reference summary) คิดสังเคราะห์ (Synthesis) และประเมินผล (Evaluation) อันจะนำไปสู่การนำความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องในศาสตร์สาขาการศึกษาปฐมวัย ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันในภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลง

ของโลก ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย แก้ปัญหาการพัฒนาผู้เรียน และมีความเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานอย่างมีวิจารณญาณ และมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการศึกษาปฐมวัย ซึ่งหากนักศึกษามีคุณลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นแล้วนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในอนาคตเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพครูในการนำไปประยุกต์ใช้จัดหลักสูตร จัดการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับเด็กปฐมวัย และเพื่อเป็นพื้นฐานของพัฒนาการด้านความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับสูงขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง นำข้อมูลมาสังเคราะห์ วิเคราะห์ 4 ขั้นตอนดังนี้

กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษา เอกสาร งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการวิจัยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ที่เป็นผู้บริหาร อาจารย์สอนนักศึกษา สาขาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 คน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 4 คน และครูสอนอนุบาล จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ถอดเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสาร งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาบูรณาการแล้วนำเสนอ “องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย สำหรับหลักสูตรปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ ต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1. หลักการแนวคิด พบว่า ครูผู้สอนต้องมีหลักการและแนวคิด เป็นผู้ออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคิดและเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม โดยการให้อิสระทางความคิด กระตุ้นให้เด็กคิดด้วยคำถาม การแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมภายใต้กติกาที่กำหนด มีหลักการแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ โดยจัดการเรียนรู้แบบโครงการ แบบไฮสโคป แบบใช้สมองเป็นฐาน แบบบูรณาการ และแบบภาษาธรรมชาติ นำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการคิด

2. วัตถุประสงค์เป้าหมาย พบว่า การจัดการเรียนรู้ต้องมีความหวังหรือความคาดหวังว่าเมื่อผู้เรียนเรียนจบแล้วผู้เรียนจะมีคุณลักษณะเป็นไปตามความคาดหวัง ซึ่งครูผู้สอนต้องศึกษาพัฒนาการด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัยในช่วงอายุนั้น ๆ ศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัยในช่วงอายุนั้น ๆ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มากำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับแนวทางการประเมิน

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้ต้องมีการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา นั้นครูผู้สอนต้องมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบเป็นขั้นตอน เน้นกระบวนการที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีกระบวนการที่ชัดเจน โดยจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กฝึกให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็น เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นจากการใช้คำถามกระตุ้น จากการใช้คำถามปลายเปิด การให้โอกาสเด็กมีอิสระในการทำกิจกรรม การฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม การเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี สร้างความกระตือรือร้นโดยใช้สื่อ คำถาม ทำกิจกรรมที่ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง และให้โอกาสเด็กแสดงความสามารถนำเสนอผลงานเชิงความคิดได้ด้วยตนเอง

4. กิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง โดยผู้สอนเน้นส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้เด็กปฐมวัยเกิดความสามารถทางการวิเคราะห์ การระบุข้อตกลงเบื้องต้นร่วมกัน การสรุปอ้างอิงในสิ่งเรียนรู้ การสังเคราะห์ และการประเมินผลจากสิ่งที่ได้เรียนรู้

5. บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน พบว่า ผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้เด็กได้เป็นผู้ดำเนินการ จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ ผู้สอนต้องมีบุคลิกที่ทำให้ผู้เรียนรู้จัก และรู้สึกปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น ใจกว้างไม่ด่วนสรุปความคิดเห็นของตนเอง รับฟังความคิดเห็นของ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการโต้แย้งเชิงเหตุผล

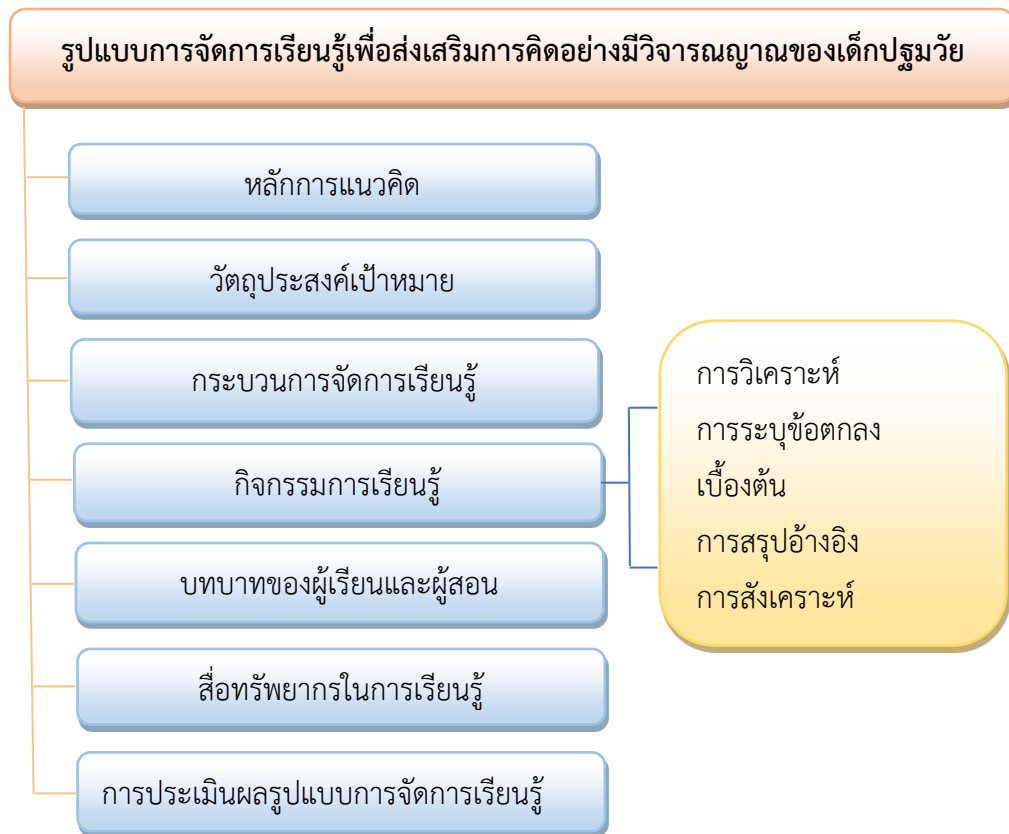

6. สื่อทรัพยากรในการเรียนรู้ พบว่า การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง โดยผู้สอนเน้นส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้เด็กปฐมวัยเกิดความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ การระบุข้อตกลงเบื้องต้น การสรุปอ้างอิง การสังเคราะห์ และการประเมินผล

7. การประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้ต้องมีการพิจารณาถึงความสามารถของผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบไปแล้วว่าจะต้องมีความสามารถอะไรบ้าง ด้านใดบ้าง หรือมีทักษะและพฤติกรรมหลังการจัดการเรียนรู้เป็นเช่นไร ครูผู้สอนต้องมีการประเมินทุกชั้นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประเมินแฟ้มผลงานเด็ก ประเมินจากผลงานของเด็ก ประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ ประเมินโดยภาพรวมในตอนท้ายเพื่อวิเคราะห์ปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์โลกตามความเป็นจริง ประเมินผลตามสภาพจริงด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย โดยการสังเกต การสอบถาม ประเมินพัฒนาการเด็ก และการประเมินผลตามเกณฑ์พัฒนาการตามช่วงวัย

องค์ความรู้ใหม่

ภาพประกอบที่ 1: รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ของเด็กปฐมวัย

1. **หลักการแนวคิด** ในการจัดการเรียนรู้ ยึดหลักปรัชญา ทฤษฎี ความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ แบบไฮสโคป แบบใช้สมองเป็นฐาน แบบบูรณาการ และแบบภาษาธรรมชาติ นำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย
2. **วัตถุประสงค์เป้าหมาย** ในการจัดการเรียนรู้โดยการตั้งความหวังหรือความคาดหวังว่าเมื่อผู้เรียนเรียนจบแล้วผู้เรียนจะมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณคุณลักษณะเป็นไปตามความคาดหวัง
3. **ขั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้** โดยการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
4. **กิจกรรมการเรียนรู้** จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกวิเคราะห์ ฝึกการระบุข้อตกลงเบื้องต้นร่วมกัน ฝึกการสรุปอ้างอิงในสิ่งที่เรียนรู้ ฝึกสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ ออกมา ฝึกประเมินผลสิ่งที่ได้เรียนรู้ ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น คิดการอย่างมีวิจารณญาณ และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องสมวัย

5. บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน การดำเนินการจัดการเรียนรู้สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. สื่อทรัพยากรในการเรียนรู้ วัสดุ เครื่องมือ ตลอดจนถึงวิธีการต่างๆ ที่จะเป็นตัวช่วยถ่ายทอดความรู้ จากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน ครูผู้สอนต้องจัดหาสื่อทรัพยากรในการเรียนรู้ที่มีอยู่ในห้องเรียนทุกชั้นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การพิจารณาถึงความสามารถของผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบไปแล้วว่าจะต้องมีความสามารถอะไรบ้าง ด้านใดบ้าง หรือมีทักษะและพฤติกรรมหลังการจัดการเรียนรู้เป็นเช่นไร

7. การประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การพิจารณาถึงความสามารถของผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบไปแล้วว่าจะต้องมีความสามารถอะไรบ้าง ด้านใดบ้าง หรือมีทักษะและพฤติกรรมหลังการจัดการเรียนรู้เป็นเช่นไร โดยประเมินผลตามสภาพจริงด้วยเครื่องมือที่หลากหลายประเมินจากการสังเกต การสอบถาม ประเมินแฟ้มผลงานเด็ก ประเมินจากผลงานของเด็ก ประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลตามเกณฑ์พัฒนาการตามช่วงวัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์เป้าหมาย การตั้งความหวังหรือความคาดหวังว่าเมื่อผู้เรียนเรียนจบแล้วผู้เรียนจะมีคุณลักษณะเป็นไปตามความคาดหวัง มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา มีกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น ฝึกการวิเคราะห์ ฝึกการระบุข้อตกลงเบื้องต้น ฝึกการสรุปอ้างอิง ฝึกการสังเคราะห์ และฝึกการประเมินผล มีบทบาทของผู้เรียนและผู้สอน โดยผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ มีสื่อทรัพยากรในการเรียนรู้ วัสดุ เครื่องมือที่จะเป็นตัวช่วยถ่ายทอดความรู้จากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน และมีการประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการพิจารณาถึงความสามารถของผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบไปแล้วว่าจะต้องมีความสามารถอะไรบ้าง ด้านใดบ้าง หรือมีทักษะและพฤติกรรมหลังการจัดการเรียนรู้เป็นเช่นไร สอดคล้องกับฟาซิออน และฟาซิออน (Facience & Facience, 1996) กล่าวว่า ความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณ เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการคิดอย่างมีเป้าหมายเป็นการตัดสินใจด้วยตนเองโดยใช้เหตุผลในการพิจารณาจากข้อมูลแนวคิดวิธีการและกฎเกณฑ์ต่างๆ ส่วน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (Susarot, 2013) กล่าวว่า การปูพื้นฐานและส่งเสริมความสามารถทางการคิดให้แก่เด็กเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งนับตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับสูงการได้รับการพัฒนาการคิดตั้งแต่เยาว์วัยจะช่วยพัฒนาความคิดให้ก้าวหน้า ส่งผลให้สติปัญญาเฉียบแหลม เป็นคนรอบคอบ ตัดสินใจได้ถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาต่างๆในชีวิตได้ดี สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (Panich, 2012) กล่าวว่า ความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณเป็นทักษะสำคัญสำหรับการเป็นมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ที่ครูจะต้องแสวงหาวิธีการออกแบบการเรียนการสอนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ศิษย์พัฒนาความสามารถการคิด

วิจารณ์ญาณ ดังที่ กิตติศักดิ์ เกตุนุติ (Ketunuti, 2014) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ B-R-A-I-N เพื่อส่งเสริมความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบ B-R-A-I-N มีความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เด็กปฐมวัยที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ B-R-A-I-N มีความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ อุษณีย์ โพธิสุข (Pothisuk, 1999) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมให้มีความสามารถทางการคิดระดับสูงหรือคิดวิจารณ์ญาณนั้นเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณเป็นฐานของการกรองความคิดกรองข้อมูล และเป็นหลักสำคัญที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

สรุป

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัย มีหลักการแนวคิดปรัชญา ทฤษฎี ความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เป้าหมายการตั้งความหวังหรือความคาดหวังว่าเมื่อผู้เรียนเรียนจบแล้วผู้เรียนจะมีคุณลักษณะเป็นไปตามความคาดหวัง มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา มีกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น ฝึกการวิเคราะห์ ฝึกการระบุข้อตกลงเบื้องต้น ฝึกการสรุปอ้างอิง ฝึกการสังเคราะห์ และฝึกการประเมินผล มีบทบาทของผู้เรียนและผู้สอน โดยผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ มีสื่อทรัพยากรในการเรียนรู้ วัสดุ เครื่องมือที่จะเป็นตัวช่วยถ่ายทอดความรู้จากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน และมีการประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการพิจารณาถึงความสามารถของผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบไปแล้วว่าจะต้องมีความสามารถอะไรบ้าง ด้านใดบ้าง หรือมีทักษะและพฤติกรรมหลังการจัดการเรียนรู้เป็นเช่นไร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1.1 มหาวิทยาลัยหรือคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ควรให้การส่งเสริมการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัย ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาต่างๆ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้ ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการพัฒนาด้านความรู้เท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษามีความสามารถในการตกผลึกทางปัญญา มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดประเมินค่าอันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

1.2 มหาวิทยาลัยหรือคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ควรส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนภายในคณะนำเอารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัย ไปใช้อย่างต่อเนื่องในทุกชั้นปี เพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์และคุ้นเคยกับการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ โดยเน้นการเรียนรู้และการประเมินผลที่หลากหลายวิธีเพื่อตอบสนองต่อลีลาการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคน และเสริมสร้าง

ความสามารถในการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย และเสริมสร้างความสามารถในการตกผลึกทางปัญญา อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดความรู้ที่ถาวรและคงทน และมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

1.3 ในกานนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัยไปใช้ อาจารย์ผู้สอนควรจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวิชา ทั้งนี้เพื่อลดความซ้ำซ้อนของชิ้นงาน อันจะทำให้ นักศึกษามีเวลาในการเรียนรู้และสร้างสรรค์ชิ้นงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังสร้างความพึงพอใจและความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการติดตามผลเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

2.2 ควรศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย ในแต่ละบริบทของการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายในด้านของธรรมชาติวิชา

2.3 ควรมีการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย กับความสามารถในการคิดด้านต่างๆ เช่น การคิดเชิงเหตุผล การคิดแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

References

- Chathop, S. & Chuchat. (2002). *Report on Brain Training for Critical Thinking*. Bangkok: Wattana Panich.
- Division of Research Management and Educational Quality Assurance. (2017). *Thailand 4.0 Blueprint, A model drives Thailand towards stability, prosperity, and sustainability*. Bangkok: Division of Research Management and Educational Quality Assurance. Retrieved August 19, 2017 from <http://www.libarts.up.ac.th/v2/img/Thailand-4.0.pdf>.
- Duron.R. Limbach. B. & Waugh. W. (2006). Critical Thinking Framework for Any Discipline. *International Journal of Teaching in Higher Education*. 17 (2), 160-166
- Education Act B.E.1999. Amendment (Version 2) B.E. 2002 and (Version 3) B.E. 2010. (1999) Bangkok: The Secretariat of the Council of Education. Retrieved December 5, 2017 from <https://person.mwit.ac.th/01Statutes/NationalEducation.pdf>
- Ennis, R. H. (1967). *A Concept of Critical Thinking: A Proposed Basis for Research in the Teaching an Evaluation of Critical Thinking Ability*. Chicago: Rand McNally and Company.

- Facione, P. A. Facione, N. C. (1996). *The California Critical Thinking Disposition Inventory (CCTD): From A and B. Test Manual*. California: California Academic Press.
- Kittisak, K. (2014). *The Development of B-R-A-I-N Learning Model for Promoting Critical Thinking Ability of Young Children*. Ed.D. Dissertation. Srinakharinwirot University.
- Office of the National Economic and Social Development Board Office of the Prime Minister. (2016). *National Economic and Social Development Plan Twelfth edition B.E. 2017 – 2021*. Retrieved December 5, 2017 from <http://plan.bru.ac.th/wp-content/uploads/2018/12/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%9E%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%B2-12-.pdf>
- Panich, V. (2012). *Way of learning for students in the 21st century*. Bangkok: Tathata Publication Co., Ltd.
- Paul, R. & Elder, L. (1993). *Foundation for critical thinking*. Santa Rosa. CA: Rinehart and Winston.
- Photisik, U. (1999). *Set to create children into a genius*. Volume 5 train their children to be thinkers. Bangkok: Family Direct.
- Schiever, S. W. (1991). *A comprehensive approach to teaching thinking*. Boston: Allyn and Bacon.
- Suriyarat, P. (2013). *Thinking development*. (New ed). (5th ed.). Bangkok; Chulalongkorn book center.
- Wongyai, W. (2000). *Curriculum development and teaching a new dimension*. Bangkok: Rungrueang Printing House.